

Ve Spolkové republice Německo se již nějakou dobu vede na nejrůznějších úrovních intenzivní debata o budoucnosti práce. Věnují se jí v programových debatách politické strany, především sociální demokracie, či interdisciplinárně obsazené poradní sbory v odborovém prostředí, jako například komise Práce budoucnosti při vědeckém institutu německých odborů Hans-Böckler-Stiftung nebo poradní sbor Budoucnost práce při IG Metall, což je německý protějšek českého odborového svazu KOVO.

Sondy Revue vám ve spolupráci s nadací

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

přináší seriál článků zaměřených na témata, o kterých se v ČR nediskutuje a nepíše.

Zelená kniha Práce 4.0

Na jaře 2015 do těchto debat vstoupilo i německé ministerstvo práce a sociálních věcí, když představilo Zelenou knihu Práce 4.0, která je výchozím podkladem do celospolečenské diskuse na veřejné i odborné úrovni o tom, jak si německá společnost představuje práci v budoucnosti. Tento diskusní proces koordinuje pro tento účel svolané poradní grémium. Na odborné úrovni jsou pořádány konference, expertní semináře a výměny názorů mezi různými platformami zabývajícími se budoucností práce. Na úrovni veřejné debaty otevřené všem občanům se postupuje formou moderované diskuse online či průzkumů a anket. Podněty pro utváření práce budoucnosti ministerstvo sbírá kupříkladu i na festivalu filmů o práci. Tento intenzivní a různorodý diskusní proces by měl být zakončen koncem roku 2016, kdy budou jeho výsledky shrnuty v Bílé knize Práce 4.0, která by měla být v této oblasti

stěžejním strategickým dokumentem pro Německo v následujících letech. Přinášíme předmluvu Zelené knihy Práce 4.0 od spolkové ministryně práce a sociálních věcí, sociální demokratky **Andrey Nahles**. Zelená kniha se intenzivně zabývá změnami práce v důsledku technologických změn, posměněnými nároky pracujících na sladování práce a ostatních

neméně důležitých oblastí života, procesy prekarizace práce, ale i důsledky globalizace nebo demografických změn. Je tedy dokumentem dobře odrážejícím komplexitu vlivů, které na práci budou působit, a tím může být vzorem pro to, jak lze přemýšlení o budoucnosti práce strukturovat. Druhý aspekt hodný naší pozornosti je také způsob, jak k takto komplexnímu tématu koncipovat a koordinovat celospolečenskou, veřejnou i odbornou debatu.

Kateřina Smejkalová je politoložka, pracuje jako vědecká pracovnice v organizaci Friedrich-Ebert-Stiftung

Práce 4.0 – nové perspektivy pro naši společnost práce

Pohled do budoucnosti získává v médiích novou dynamiku. Vystačí si taxíky, autobusy a kamiony již brzy bez řidiče? Jsou roboti lepšími chirurgy než lidé? Bude hotovost zbytečná a nám už bude stačit pouze mobilní telefon? Budou se domy a sídliště tisknout na 3D tiskárnách? Scénáře budoucnosti po „digitální revoluci“ se pohybují právě v kontextu těchto a podobných otázek. Vycházejí z toho, že systémy IT jsou stále výkonnější, vysoce vyvinutá je také robotika a sensorika, existují 3D tiskárny, cloudy a vzniká obrovské množství sebraných dat, která díky Big Data umožňují ve vzájemné kombinaci úžasné prognózy.

Tichá revoluce

O naléhavých otázkách debatují aktéři německého hospodářství. Budou se automobily budoucnosti vyrábět ve Stuttgartu, Wolfsburgu nebo v Silicon Valley? Jak lze propojit nářadí se staveništi, krabice s kontejnery, vytápění a větrání s počasím? Podaří se německým podnikům „digitalizovat“ to, co už ovládají dobře, například vyrábět přístroje a poskytovat kvalitní služby? Jde o zajištění pozice Německa a Evropy na hospodářské mapě světa, o nové rozdělení trhů, o enormní potenciál růstu a o sen o digitálním „hospodářském zázraku“. Digitalizace dává křídla fantazii a inovacím, neustále nás překvapuje novými produkty a obchodními modely. Teprve postupně však začínáme chápat, jak již naše hospodářství udržitelným způsobem změnila, s jakou rychlostí proniká do médií, hospodářství i každodenní kultury a jak je zcela nově uspořádává. Ukazuje se, že centrálním rozhraním těchto změn je práce. Když hovoříme o práci 4.0, nemáme na mysli pouze novou techniku v průmyslu 4.0. Hovoříme o práci budoucnosti v celé její šíři a rozmanitosti. Změna umožněná technologiemi je přitom pouze důležitým pohonem. Tichá revoluce vychází od samotných lidí. V současnosti zažíváme zásadní kulturní proměnu spojenou s novými nároky na organizaci práce. Individualizace není pouze zaklínadlem pro produktové vývojáře a odbytaře, ale i historický trend dalekosáhle přesahující konzum. Chceme individuální život. A to znamená: chceme se starat o ty, které máme rádi, především v těch životních

Andrea Nahles je německá ministryně práce a sociálních věcí

situacích, když nás potřebují. Chceme mít soukromý život, který si toto označení také zaslouží, a dobrou práci, která bude odpovídat naší životní situaci. Měla by nám ponechávat svobodu a suverenitu žít si svůj život, zároveň nám ale poskytovat nutnou dávku jistoty.

Otázky, které přináší digitalizace

Z pozice ministryně práce chci vést debatu o budoucnosti jako debatu o pokroku, v níž budou lidé a jejich potřeby mít ústřední postavení. A to zcela konkrétně: Kde mají své místo v digitálním světě (a mimo něj) řidičky a řidiči, lékařky a lékaři, pošťačky, pokladní a dělníci na stavbě? Bude dnešní řidič kamionu již zítra sedět nikoliv za volantem, nýbrž coby pilot v řídicí kabině a bude kontrolovat elektronická zařízení? Bude mít pozitivní místo v logistickém centru, odkud bude na dálku dohlížet na několik samojezdících kamionů? Nebo to snad bude moci vyřizovat z domu? Bude mít více volného času než dříve, bude moci žít zdravěji, častěji se vidět s rodinou, moci si dělit práci se ženou? Bude ještě mít vztah ke svému podniku? Bude v něm spolupůsobit a spolurozhodovat? Dočká se solidarity svých kolegů a kolegyně? Nebo se náš řidič bude cítit nadbytečný a už žádnou práci nenajde? Nebo se chopí šance a začne s něčím zcela novým? Získá při tom podporu své instituce?

Revoluce na poli digitálním vyžaduje opa-

trnou evoluci na poli sociálním. Co považují za důležité? Dobrou, jistou a zdravou práci, abychom našli nové cesty jak spojit vysokou zaměstnanost a podíl na práci. Abychom brali vážně změněné individuální nároky, kladené zaměstnanci na jejich práci, a abychom vytvořili politiku orientovanou na jednotlivé fáze života. Aby spravedlivé mzdy a sociální zabezpečení našeho sociálně tržního hospodářství platily i pro nové formy práce. Abychom našli správná řešení pro vzdělávání a kvalifikaci, jak provádět technologické změny a jak pomáhat zaměstnancům, aby se dokázali pohybovat v pracovním světě utvářeném větší rozmanitostí, přelomy a nejistotou. Aby podniky našly ty pracovní síly, které potřebují, a aby vsadily na dobrý způsob vedení podniku, protože ten jim přinese řadu výhod. Pracně vybojované vysoké standardy chceme převzít i do pracovního světa 4.0. Není k tomu zapotřebí co možná nejvíce pravidel, potřebujeme co nejlepší pravidla.

Nutný je nový sociální kompromis

Tématem práce 4.0 chceme zahájit důležitou debatu, klást otázky a společně nacházet odpovědi. Ráda bych přizvala vědce a vědkyně, lidi z praxe, sociální partnery a občanskou společnost, aby se na ní podíleli. Potřebujeme perspektivu mužů i žen, mladých i životně a pracovní zkušenějších. Tato Zelená kniha je počátkem: načrtává naši výchozí situaci a formuluje otázky z různých perspektiv. Nebudeme schopni zodpovědět všechny beze zbytku, na konci procesu však budeme lépe vědět, jak chceme v budoucnu pracovat a co pro to musíme učinit.

Mým cílem je vypracovat společně nový sociální kompromis, který bude ku prospěchu zaměstnavatelů i zaměstnanců. Například tím, že společně se sociálními partnery nalezneme cesty, jak by zaměstnanci a zaměstnankyně mohli realizovat své představy o pracovní době. Tím, že vyvážíme požadavky podniků na flexibilitu a potřeby zaměstnanců a zaměstnankyň. Nebo tím, že z celoživotního vzdělávání učiníme první a nejdůležitější reakci na neustále se měnící svět práce. To se může podařit jedině tehdy, pokud se společně postaráme o to, aby zaměstnanci a zaměstnankyně získávali po celý svůj pracovní život takové vzdělání, jaké potřebují. Debatujme o tom!

(Mezititulky jsou redakční.)